

в аспірантурі здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем — доктор філософії та третім (освітньо-творчим) рівнем — доктор мистецтва за денною й заочною формами здобуття освіти. Термін навчання докторів філософії — 4 роки, докторів мистецтва — 3 роки.

Останнім часом суттєво змінювалися вимоги до здобувачів наукових ступенів доктора філософії. Аспіранти, котрі навчалися в аспірантурі для здобуття ступеня кандидата наук (вступ до 2016 р.), мали змогу захистити результати своїх досліджень упродовж необмеженого часу. Здобувачі ступеня доктора філософії, які вступили на навчання у 2016, 2017 рр., повинні були захиститися не пізніше, ніж упродовж шести місяців після закінчення навчання. Згодом цей термін збільшили до двох років, додавши до «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» в березні 2022 р. пункт, згідно з яким усі терміни подовжуються на період дії воєнного стану та три місяці після його закінчення.

Водночас до «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» 19 травня 2023 р. внесено зміни, що набули чинності з 01 січня 2024 р., згідно з якими: «Підготовка в аспірантурі (ад'юнктурі) завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту дисертації в разовій спеціалізованій вчентій раді». Тобто, нині здобувач має пройти процедуру захисту та отримати диплом під час навчання в аспірантурі; якщо термін навчання завершиться до отримання диплому, то здобувач з метою захисту має вступати до аспірантури повторно. Таким чином, термін для написання тексту дисертації скоротився майже на рік. Нині зазначені Порядки, які регулюють підготовку та процедуру захисту докторів філософії, суперечать один одному.

Отже, є певні проблеми, зокрема регулювання нормативної документації щодо підготовки аспірантів; планування діяльності здобувачів таким чином, щоб максимально ефективно і вчасно виконувати вимоги щодо підготовки й захисту дисертаційного дослідження. Вирішення цих проблемних питань допоможе унормувати питання підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в аспірантурі.

В. Лисенкова

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАТЬ У ХАРКІВСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ АКАДЕМІЇ КУЛЬТУРИ

V. Lysenkova

DEVELOPMENT OF THE PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE SYSTEM AT KHARKIV STATE ACADEMY OF CULTURE

Минуле століття характеризується початком процесу плюралізації знань, зокрема філософських. Філософська освіта з першої чверті ХХ ст. набувала більшої системності, до блоку традиційних філософських дисциплін додавались курси з історії філософії, зростала актуальність аксіологічної тематики. Змістовно панорама філософської думки суттєво розширювалась. Разом з класичними філософськими поглядами поширювались некласичні, а згодом — постнекласичні. Зрозуміло, що нерідко між філософськими школами і течіями розгорталась ідейна боротьба.

Складними шляхами розвивалась філософська освіта і в Україні. Але попри всі труднощі, поступово виникали філософські освітні центри, здебільшого в межах діяльності ЗВО. У Харкові, здавна відомому своєю потужною системою освіти усіх рівнів, формувалась структура вишів. Там, крок за кроком, вибудовувалась низка філософських шкіл. Зокрема, з кінця 60-х років ХХ ст. у складі кафедр ХДІК з'явилась кафедра, де викладались філософські курси, яку очолив професійний філософ, випускник філософського факультету Київського державного університету К. М. Лойко. На кафедрі він заклав традиції київської філософської школи, працював над кадровими питаннями формування єдиного професійного колективу. Наступною завідуючою кафедрою стала Є. В. Левченко, котра багато зусиль поклала на створення дієвої методичної бази викладання філософських дисциплін. Ці тенденції продовжив розвивати М. В. Дяченко, котрий у цьому році святкує п'ятдесятилітній ювілей роботи в ХДАК. Під час його керівництва кафедра була реформована в кафедру філософії і політології. Разом з філософською, починає функціонувати і соціально-політична секція (керівник — проф. О. І. Романюк).

За весь період існування кафедри поступово означились основні напрями наукової роботи: історико-філософський, філософський, етико-естетичний, релігієзнавчий, соціально-політичний, правовий. Коло навчальних курсів було достатньо широким: від розгалуженого блоку історико-філософських дисциплін до блоку політологічних, соціологічних, правових предметів.

Важливим надбанням кафедри стало створення системи поступового оволодіння здобувачами основ філософської культури. Це суттєво збагатило пізнавальний потенціал майбутніх фахівців як сфери гуманітарних наук, так і мистецьких спеціальностей. Яскраво проявилась тенденція філософізації, тобто набуття і використання філософських знань у суспільній практиці.

Поступово на такій основі при кафедрі була сформована філософська школа (керівник — доктор філос. наук, професор М. В. Дяченко) і у її межах підготовлена плеяда спеціалістів вищої кваліфікації - кандидатів і докторів філософських наук. Це збагатило кадровий склад не лише самої кафедри філософії та політології ХДАК, а і інших ЗВО.

Безпосередньо посилення філософської складової при підготовці фахівців у ХДАК надало змогу підняти рівень навчання аспірантів у методичному і науковому планах, що відзначилось на підвищенні якості кваліфікаційних робіт здобувачів третього рівня. Уже сьогодні можна говорити про позитивні наслідки ґрунтовного викладання філософських дисциплін, тому що викладачі ХДАК, котрі навчались у той період, у навчальній і науковій роботі демонструють високі показники, значний творчий потенціал.

Дійсно, треба відзначити тенденцію підвищення продуктивності роботи науковців і педагогів під впливом філософської складової. Розвиток і науки, і мистецтва нині неможливий без залучення філософських знань. Вони надають глибини і сутнісного осягнення актуальних питань у духовній сфері. Розширення філософської тематики у викладанні гуманітарного блоку дисциплін посилить теоретичні і практичні здобутки випускників ХДАК.